

323. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 11 XII 1885 Rkp. BJ 6520 k. 347-348.

[k. 347r]

Paryż, 11^{go} grudnia 1885 r.

Zaczynam, Kochany Panie, od sprawozdania z danego mi polecenia. Wysłałem Panu papieru za franków 6, 3 przesyłki wypadnie fr[anków] 7, ale wiele tego jest i papier doskonały. *Demi-pelure*¹ zwyczajny kosztuje 3 f[ranki] 50 c[entymów] i 4 f[ranki] *la ramette*². *Au-dessus immédiatement du demi-pelure se trouve le papier sur lequel je vous écris, qui ne pèse guère et dont la remette ne coûte que 2 f[ranco] 50 c[entimes]*. *Vous utiliserez toujours l'excellent papier expédié ce matin et si vous en voulez du plus ordinaire, je vous expédierai ou du demi-pelure à 4 f[ranco] ou du papier conforme à celui de cette lettre. Le demi-pelure français est léger mais n'a pas la solidité du papier de première qualité que vous allez recevoir*³. Wyprawiam też drugi transport katalogów, z którego przekona się Pan o zastojach księgarskim prawdziwie niesłychanym. Jeżeli by Pan jakie dzieło wypisał, proszę przypomnieć, z katalogu jakiego księgarza wybrany. Korekta tłumaczenia Pańskiego skończona⁴; spory tom, pięknym drukiem i na pięknym papierze. Ale księgarz nie chce puścić dzieła w obieg w grudniu, gdzie tylko o sezonowych książkach może być mowa, więc wstrzyma się aż do połowy stycznia. Andriolli⁵ przybył do Paryża. Należy do ludzi pod szczęśliwą urodzonych gwiazdą, zaraz znalazł zamówienia, [k. 347v] rysuje dla B. Tyszkiewicza⁶, dla Didota⁷ etc. Inaczej z wszech stron skargi i bieda. Numer pamiątkowy „Kraju”⁸ Panu wysłałem, ponieważ ciekawy. *Mole sua stat*⁹, ale rozpatrzywszy się w szczegółach, wiele zostawia do życzenia. Léger¹⁰ kłamie admiracją, której wcale nie czuje, Bigeleisen ubolewa nad fazą drezdeńską Ojca i nad *Księgami Pielgrzymstwa*¹¹. Kto 3^{ciej} części *Dziadów* i *Ksiąg Pielgrzymstwa* nie pojmuje, mógłby z korzyścią dla siebie i dla publiczności o Mickiewiczu nie pisać. Tokarzewicz znów rozwodzi się nad tym, że Pypin o prelekcjach w Collège de France ledwie wspomniał¹², wielki to

¹ *Pół-cienki* (franc.).

² *Za ryzę* (franc.).

³ *Bezpośrednio na demi-pelure znajduje się papier, na którym do Pana piszę – jest on bardzo lekki, a ryza kosztuje tylko 2 franki 50 centymów. Zawsze będzie Pan używał doskonałego papieru wysłanego dziś rano, a jeśli będzie Pan chciał coś bardziej zwyczajnego, wyślę albo demi-pelure po 4 franki, albo papier taki jak ten, na którym piszę ten list. Francuski demi-pelure jest lekki, ale nie ma solidności papieru pierwszej jakości, który niebawem Pan otrzyma* (franc.).

⁴ J. I. Kraszewski, *Sans cœur* – zob. list nr 235.

⁵ Michał Elwiro Andriolli – zob. list nr 254.

⁶ Benedykt Henryk Tyszkiewicz – zob. list nr 254.

⁷ Firmin-Didot – oficyna wydawnicza należąca do francuskiej rodziny wydawców, księgarzy i rytowników, w 1713 r. François Didot (1689-1757) założył drukarnię i księgarnię, która wydawała klasyczną literaturę grecką. Wydawnictwo działało do końca XX wieku.

⁸ „Kraj” (Petersburg), nr 46, 1885 – zob. list nr 316.

⁹ *Mocno stoi swoimi rozmiarami* (łac.).

¹⁰ Louis Léger, *Mickiewicz w literaturze francuskiej* – zob. list nr 319; Louis Léger – zob. list nr 278.

¹¹ Henryk Biegeleisen, *A. Mickiewicz w Paryżu* – zob. list nr 319; ; Henryk Biegeleisen – zob. list nr 262.

¹² Józef Tokarzewicz, *Adam Mickiewicz w Collège de France* – zob. list nr 319; Józef Tokarzewicz – zob. list nr 147.

wypadek... w Petersburgu. Czytając to wszystko, ogromna mnie chęć wzięła zamknąć się na trzy miesiące i wykończyć w jednym tomie żywot Ojca mego. Niejeden dokument ciekawy posiadam, niejeden szczegół pamiętam... ale w Paryżu na takie dzieło nakładcy nie znajdę, więc wypada czekać lepszych czasów, których się człowiek może nigdy nie doczeka i patrzeć, jak ludzie rozpisują się o przedmiotach niedokładnie im znanych. Np. Miłkowskiego¹³ pamięć co krok zdradza. Nawet w Spasowicza¹⁴ artykule, skądinąd niezłym, parę ustępów niesmacznych. Najmilsze wrażenie sprawia [k. 348r] artykuł Lenartowicza¹⁵. W innych śmieszne żale, że Ojciec mój nie pisał po litewsku! itd.

Żaden dotąd Francuz nie wymawiał Lammenais¹⁶, że nie pisał *bas-bretońskim*¹⁷ ojczystym językiem (Chateaubriand¹⁸ pisał po francusku, a nie po bretońsku).

Mieliśmy szkaradną pogodę; teraz słońce świeci, ale za to mróz dokucza. W San Remo mrozu nie znać, wróci Pan do sił, tylko niech ktoś wygra dla Pana w Monaco 20 tysięcy marek, aby już o tych obrzydliwych Prusakach nie śnić.

Serdecznie pozdrawiam

Wł[adysław] Mickiewicz

[P.S.] Rachunek Pański z kosztem przesyłki katalogów i papieru listowego wynosi 17 fr[anków] 50^c.

¹³ Zygmunt Miłkowski (pseud. Tomasz Teodor Jeż), *Szczegóły niektóre o śmierci i eksportacji zwłok Mickiewicza w Konstantynopolu*, „Kraj” (Petersburg), nr 46, 1885, s. 17-20; Zygmunt Miłkowski (1824-1915) – pisarz, uczestnik Wiosny Ludów, powstaniec styczniowy.

¹⁴ Włodzimierz Spasowicz, *Kilka słów o bajronizmie Mickiewicza*, „Kraj” (Petersburg), nr 46, 1885, s. 9-11; Włodzimierz Spasowicz – zob. list nr 173.

¹⁵ Autor *Lirenki* [Teofil Lenartowicz], *Pamięci Adama*, „Kraj” (Petersburg), nr 46, 1885, s. 12-14; Teofil Lenartowicz – zob. list nr 84.

¹⁶ Félicité de Lamennais – zob. list nr 269.

¹⁷ *Dolnym* (franc.) *bretońskim*.

¹⁸ François-René de Chateaubriand (1768-1848) – urodził się w Saint-Malo w Bretanii, pisarz, pamiętnikarz i polityk, uznawany za prekursora romantyzmu we Francji.